

Duizenden kinderen in het gespecialiseerd onderwijs kunnen leren fietsen maar krijgen die kans nu niet. Gemeenten kunnen hier iets aan doen.

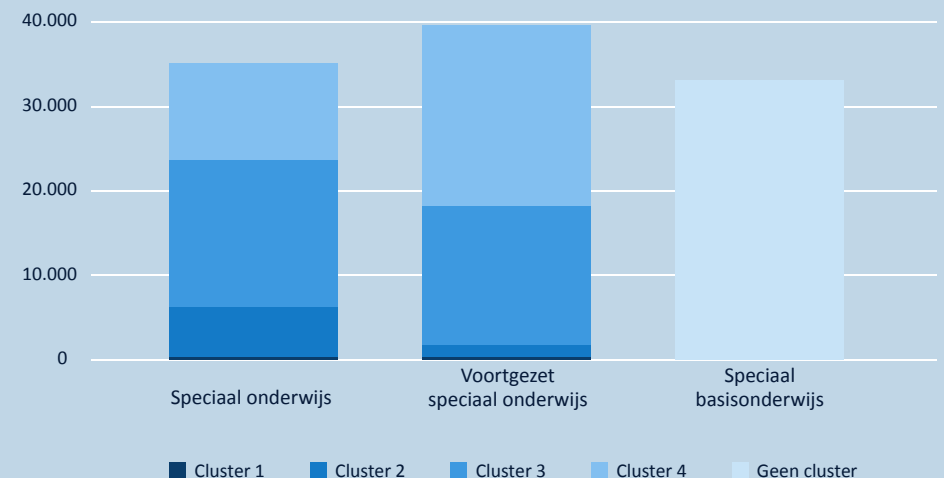
Een analyse en concrete handvatten door de City Deal Fietsen voor Iedereen

Er zitten in Nederland zo'n 108.000 kinderen in het gespecialiseerd onderwijs

Het gespecialiseerd onderwijs bestaat uit

- 1 Het Speciaal Onderwijs (SO): leerlingen van 4-12 jaar, verdeeld over vier clusters:
 - Cluster 1: Visuele beperkingen
 - Cluster 2: Auditieve en communicatieve beperkingen
 - Cluster 3: Lichamelijke en verstandelijke beperkingen/langdurig ziek
 - Cluster 4: Ernstige psychische en gedragsproblemen
- 2 Het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO): leerlingen van ca. 12-20 jaar, verdeeld over dezelfde vier clusters
- 3 Het Speciaal Basisonderwijs (SBO): leerlingen van 4-12 jaar, die zich op het regulier onderwijs niet optimaal ontwikkelen. Het gaat hier om lichtere problematiek dan de problematiek waar leerlingen op het speciaal onderwijs mee te maken hebben.

leerlingen per type onderwijs

De inschatting is dat tienduizenden van deze kinderen niet kunnen fietsen maar dat wel zouden kunnen leren

Naar schatting zijn er tussen de ca. 4.000 en 37.500 leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs die nog niet kunnen fietsen, maar wel de potentie hebben om dat te leren. Zie onderstaande tabel voor de aannames achter deze schatting, uitgaande van de leerlingenaantallen op de vorige pagina.

Net als kinderen uit het regulier onderwijs kunnen kinderen uit het gespecialiseerd onderwijs bijvoorbeeld niet fietsen omdat hun ouders dat niet kunnen, of omdat er geen geld is voor een fiets. Daar bovenop hebben kinderen uit het gespecialiseerd onderwijs vaak te maken met extra uitdagingen om te leren fietsen. Bijvoorbeeld op het gebied van balans, motoriek of hun aandacht erbij houden. Dat betekent echter niet dat deze kinderen niet kunnen leren fietsen. Wel betekent het dat sommige kinderen wat meer tijd en aandacht nodig hebben om te leren fietsen.

Tegelijkertijd zien we dat ouders en professionals vaak het vermogen van kinderen met een fysieke of mentale beperking om te leren fietsen onderschatten.

		% kinderen in het GO dat al kan fietsen (als deel van de groep die de potentie heeft om te leren fietsen)	
		Optimistisch: 90%	Pessimistisch: 50%
% kinderen in het GO dat de potentie heeft om te leren fietsen (los van of ze dit al kunnen)	Optimistisch: 60% in SO en VSO, 90% in het SBO	7.500	37.500
	Pessimistisch: 25% in het SO en VSO, 60% in het SBO	4.000	19.500

Inschatting van het aantal kinderen in het gespecialiseerd onderwijs (GO) dat nog niet kan fietsen, maar het wel zou kunnen leren. Aan de hand van verschillende scenario's, gebaseerd op expert judgement.

Als deze kinderen leren fietsen, levert dat hen en de gemeente nu en in de toekomst veel op

Vergeleken met het reguliere (basis)onderwijs, is het aanbod van fietseducatie op scholen in het gespecialiseerd onderwijs beperkt. Dat is zonde, want juist voor deze groep valt er veel winst te behalen.

‘Kunnen fietsen’ betekent voor kinderen uit het gespecialiseerd onderwijs: Zelf ergens naartoe kunnen fietsen, vaak zonder afhankelijk te zijn van een ander.

- Een gevoel van zelfstandigheid en autonomie, en daarmee ook een bijdrage aan de geestelijke gezondheid.
- Een grotere actieradius, waardoor de wereld van deze leerlingen groter wordt.
- Meer bewegen in het dagelijks leven.

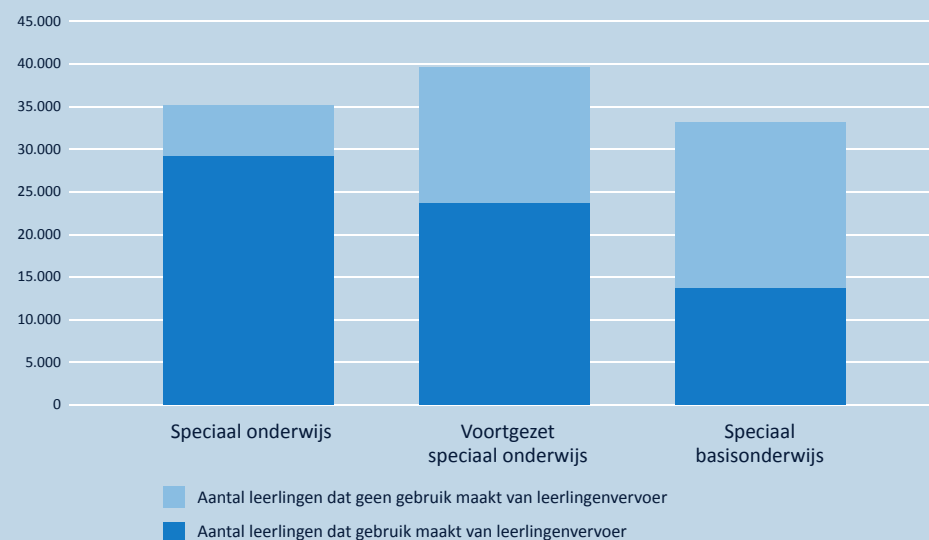
Voor de gemeente betekent het potentieel

- Minder uitgaven voor leerlingenvervoer, zie de twee pagina's hierna.
- Minder uitgaven aan WMO-vervoer in de toekomst, omdat mensen die kunnen fietsen daar minder vaak gebruik van hoeven te maken.

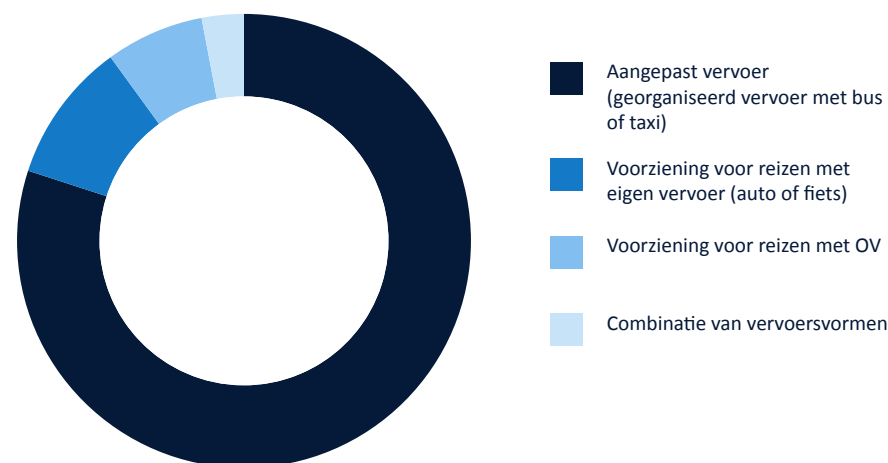

Ca. 65.000 van de leerlingen uit het gespecialiseerd onderwijs maken gebruik van het leerlingenvervoer, vaak van een taxibus

leerlingen per onderwijssoort dat gebruikt maakt van een vorm van leerlingenvervoer

Verdeling leerlingen die gebruik maken van een regeling leerlingenvervoer over modaliteiten

Niet alle kinderen uit het gespecialiseerd onderwijs kunnen op de fiets naar school komen, maar een deel kan dat wel

Zelfstandig met de fiets in plaats van met de taxibus naar school betekent voor de leerling:

- Geen stress meer vanwege lang wachten om opgehaald te worden door de taxibus of drukte in de bus
- Nog wat langer op school kunnen blijven om met vrienden te spelen of hangen
- De dag goed beginnen met beweging
- Voor de gemeente betekent het:
- Minder uitgaven voor leerlingenvervoer: een plek in een taxibus kost per leerlingen per jaar al snel 4.000 – 7.000 euro.

Niet alle leerlingen uit het gespecialiseerd onderwijs kunnen 'uit de taxibus, op de fiets'. Of dit kan, is afhankelijk van:

- Huidige wijze van indicering. Bij de indicering wordt vaak al gekeken naar de mogelijkheid om zelfstandig te reizen.
- Potentie om te leren fietsen. Een deel van de leerlingen dat gebruik maakt van het leerlingenvervoer is niet in staat te (leren) fietsen.
- Afstand tussen huis en school. 52% van de kinderen die met regeling leerlingenvervoer reizen, reizen meer dan 10 kilometer naar school.¹ Dat is voor een kwetsbare groep een (te) lange afstand om te fietsen.
- Aanwezigheid van OV. In de grotere gemeenten reizen kinderen in het leerlingenvervoer over relatief kortere afstanden dan in kleinere gemeenten.¹ In grotere gemeenten is de doelgroep in potentie dus groter. Maar: in grotere gemeenten is het OV ook fijnmaziger, en heeft de fiets in zekere zin concurrentie van het OV: het is mogelijk makkelijker en / of aantrekkelijker om kinderen uit de taxi in het OV te krijgen, dan op de fiets.

¹Bron: [Monitor leerlingenvervoer 2024](#).

Een aantal factoren is bepalend voor het succes van fietsonderwijs in het gespecialiseerd onderwijs

A child is riding a green bicycle in a schoolyard. The child is wearing a light-colored long-sleeved shirt and dark pants. The bicycle has 'SCOR' written on the frame. The background shows a playground structure and a paved area.

Maatwerk

De capaciteiten en beperkingen van kinderen in het gespecialiseerd onderwijs lopen sterk uiteen. Dat betekent dat er maatwerk nodig is in de lessen. Het ene kind kan leren fietsen in een groep, het andere heeft 1-op-1-aandacht nodig. Het ene kind kan leren fietsen op een reguliere fiets, het andere heeft een driewielers nodig. Etc.

Materiaal

Om op school te leren fietsen, is oefenmateriaal nodig. Denk aan loopfietsen en oefenfietsen zonder trappers. Idealiter is dit materiaal ook in de pauzes beschikbaar, zodat kinderen ook buiten de lessen om (spelenderwijs) kunnen oefenen.

Eigen fiets

Niet ieder kind heeft een eigen fiets. Het materiaal op school biedt dan uitkomst voor de lessen. Maar uiteindelijk is het belangrijk dat een kind ook zelf een fiets heeft. Als een gezin hier geen geld voor heeft, kan de lesaanbieder verwijzen naar loketten waar fietsen gratis of voor gereduceerd tarief beschikbaar zijn.

Ouderbetrokkenheid

Veel ouders vinden het spannend om hun kind op de fiets aan het verkeer te laten deelnemen. Het is daarom belangrijk hen te laten zien waarom fietslessen waardevol zijn, en wat hun kind geleerd heeft.

Veilige fietsinfrastructuur

Veilige fietsroutes van en naar school en een goede plek om je fiets daar te kunnen stallen, zijn essentieel om ervoor te zorgen dat kinderen naar school (mogen) fietsen.

Fietsonderwijs in het gespecialiseerd onderwijs bestaat uit een aantal onderdelen

Theorie: kennis van verkeersregels

- Voor veel kinderen in het gespecialiseerd onderwijs is het belangrijk dit niet uit een boekje te leren, maar zoveel mogelijk in de praktijk

Fietsvaardigheid: kunnen fietsen

- Liefst zo jong mogelijk met lessen beginnen (kleuters)
- Starten met het oefenen van balans op bijv. loopfietsen, daarna pas met trappers
- Kan vaak ingepast worden in het bewegingsonderwijs (gym)
- Sommige kinderen kunnen dit in de groep leren, anderen hebben meer 1-op-1 aandacht nodig. Hier kan bijv. de fysiotherapeut op school een rol in spelen

Verkeersvaardigheid: kunnen fietsen in het verkeer

- Bij voorkeur oefenen direct in de omgeving van school
- Eventueel koppelen aan een (aangepast) fietsexamen

Routevaardigheid: zelfstandig routes fietsen

- Bijvoorbeeld toe te passen bij de overgang naar het voortgezet onderwijs
- Zelfstandig fietsen is niet voor alle leerlingen die kunnen fietsen een optie; sommige kinderen hebben (voorlopig of altijd) een begeleider nodig

Gemeenten kunnen met kleine inzet grote maatschappelijke winst realiseren door fietsonderwijs structureel te organiseren: vijf aanbevelingen

Om fietsonderwijs te stimuleren, kunnen gemeenten verschillende maatregelen nemen:

- ① Fietsonderwijs op het gespecialiseerd onderwijs onderdeel maken van het fiets-, verkeersveiligheids- en/of onderwijsbeleid
- ② Bij aanvragen voor leerlingenvervoer eerst – samen met de ouders – actief bekijken welke kansen er voor het kind zijn om naar school te (leren) fietsen
- ③ Budget beschikbaar stellen voor fietsonderwijs, bijvoorbeeld om:
 - Een aanbieder van fietsonderwijs in het gespecialiseerd onderwijs contracteren en diens inzet om niet aan scholen aan te bieden
 - Oefenmateriaal (loopfietsen, fietsen zonder trappers, etc.) beschikbaar te stellen aan scholen
 - Gymdocenten en eventuele andere docenten van het gespecialiseerd onderwijs te leren om fietsles te geven (train-de-trainer)
 - Een aanbieder van fietsonderwijs buiten het onderwijs te contracteren (iemand die fietsles geeft en / of de fietsroute oefent) en diens inzet om niet of tegen een kleine vergoeding aan ouders aanbieden
- ④ Kinderfietsen gratis of tegen gereduceerd tarief beschikbaar stellen aan gezinnen waar geen geld is voor de aanschaf van een fiets
- ⑤ Impact van fietsonderwijs monitoren

Praktijkvoorbeelden

Fietsmeesters

De Fietsmeesters geven fietslessen op school: een combinatie van fietseducatie, veiligheid, fietsplezier en fietsskills. Op deze manier leren leerlingen om veilig en met plezier en fietsen. Fietsmeesters geven fietsles in de regio Utrecht op zowel sbo, so en vso. Daarnaast biedt Fietsmeesters een train-de-trainer-module om ook mensen buiten de regio Utrecht op te leiden voor het geven van fietsles in het gespecialiseerd onderwijs.

Fiets je vrij

Fiets je vrij leert kleuters fietsen. De focus van de lessen is gericht op balans vinden en behouden. De kinderen starten met loopfietsen met zo min mogelijk gebruik van zijwieltjes. Op deze manier blijken ze eenvoudiger te leren trappen, omdat ze het balanceren al beheersen. Het merendeel van de kleuters lukt het binnen een maand om zelfstandig te fietsen. Fiets je vrij wordt zowel aangeboden op het regulier als het speciaal onderwijs. De lessen worden gegeven door gymdocenten en groepsleerkrachten in opleiding.

MEE op weg

MEE op Weg begeleidt kinderen (en anderen) stap voor stap bij het zelfstandig leren fietsen. Samen met een coach oefenen zij in de praktijk een specifieke route (bijv. naar school) op de fiets. De nadruk ligt op vertrouwen opbouwen, omgaan met prikkels en het herhaald oefenen van de route totdat deze zelfstandig afgelegd kan worden.

Samen Opfietsen

Samen Opfietsen geeft in Amersfoort individuele fietsles, onder andere aan kinderen met autisme, het syndroom van down, dyspraxie of een andere lichamelijke of geestelijke beperking. Ook oefent Samen Opfietsen bepaalde routes met de kinderen. De lessen worden buiten school om gegeven.

Colofon

Mei 2026

Deze publicatie is een uitgave van de City Deal Fietsen voor Iedereen. Met speciale dank aan de volgende partners voor het leveren van input: gemeente Utrecht, gemeente Almere, gemeente Katwijk en provincie Utrecht.

Contactgegevens

City Deal
Fietsen voor Iedereen

info@citydealfietsenvooredereen.nl
www.citydealfietsenvooredereen.nl